

Asia: VN/238/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi elatustukilain, lapsen elatuksesta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Elatustukilaki

Ovatko elatustukilain 11–12 §:t perusteluineen selkeät?

Kyllä

Onko elatustukilain 13 a §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Onko elatustukilain 34 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Onko elatustukilain 36 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Laki lapsen elatuksesta

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 8 d §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 13 a §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 13 b §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 17 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

THL toteaa, että esityksen perusteella näyttäytyy jokseenkin epäselvänä/ristiriitaisena. THL on vastannut lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien lomakkeiden (sopimus ja päätös) kaavan vahvistamisesta, mutta ei lapsen elatusta koskevista lomakkeista. Elatuslain 17 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi säätämällä siitä, että elatusavusta sovittaessa ja vahvistettaessa käytettävien lomakkeiden kaavan vahvistaisi jatkossa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Asiakastietolain 20 §:n 2 momentin mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) antaa määräykset asiakasasiakirjojen tietorakenteista ja tietosisällöistä sekä tietorakenteissa valtakunnallisesti hyödynnettävistä koodistoista. THL määrittää siis kansallisesti elatusavun vahvistamista koskevien asiakasasiakirjojen tietosisällön. THL toteaa, että asiakirjarakenteiden ja lomakepohjien synkronoiminen on työlästä ja aikaa vievää, sekä osin myös päällekkäistä työtä, mikä vaatii resurssointia. Asiakasasiakirjat ovat pääasiassa sähköisiä tänä päivänä ja vaikka THL:ssä tunnustetaan tarve myös lomakkeiden käyttöön, THL ehdottaa, että lomakkeen kaavan vahvistamisen sijaan THL:n tehtäväksi säädetään elatusavun vahvistamista koskevien asiakirjojen tietosisällön määrittely tai viitataan asiakastietolain 20 §:n 2 momenttiin. Lomakkeen käyttö tulisi pyrkiä ratkaisemaan tietojärjestelmätoteutuksen kautta THL:n tietorakenteita hyödyntäen.

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan elatusavun suuruus määritellään lapsen yksilöllisen elatuksen tarpeen perusteella, mutta vanhemmat vastaavat lapsensa elatuksesta kykynsä mukaan. Hallituksen esitykseen liittyvän palautteen ohella palautetta toivotaan myös kysymykseen siitä, tulisiko säätää vanhempien vahvemmassa velvoitteesta arvioida lapsen elatuksen tarvetta ja omaa elatuskykyään säännöllisesti, sekä, tähän liittyen, vanhemman velvollisuudesta ryhtyä toimiin elatusavun määrän tarkistamiseksi, jos tarve tarkistamiseen ilmenee. Jos kyllä, niin miten asiasta tulisi säätää?

Vanhemmat voivat sopia lapsen elatuksesta keskenään (Laki lapsen elatuksesta 7§). Toisaalta Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8§ huoltajien välinen sopimus toimitetaan hyvinvointialueen vahvistettavaksi. Mikäli lailla määriteltäisiin sääntely velvoitteesta arvioida säännöllisesti lapsen elatuksen tarvetta sekä huoltajan elatuskykyä, olisi se hyvä linkittää molempiin lakeihin, koska lapsen kasvaessa myös tapaamiset ja luonapito saattavat muuttua. THL pohtii, että tulisiko ensin säätää siitä, että kaikki lapsen elatusta, asumista ja huoltoa koskevat sopimukset on vahvistettava lastenvalvojan luona ja vasta tämän jälkeen säännöllinen arviointi esimerkiksi kahden vuoden välein lastenvalvojan luona. Velvoitteen vaikutukset lastenvalvojien työmäärään olisi arvioitava hyvinvointialueilta saatavien tietojen perusteella.

Tulotietojärjestelmästä annettu laki

Onko tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Kyllä

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne esityksen vaikutusarvioinneista.

Hallituksen esitysluonnoksen nykytilan kuvauksessa on todettu (s.24), että perheoikeudellisissa palveluissa on lakia tulkittu siten, että perheoikeudellisissa palveluissa tapahtuva elatussopimusten vahvistamiseen liittyvä palvelu ei tuota sosiaalihuollon asiakkuutta silloinkaan, kun elatusvelvollisen

elatuskyvyn todetaan olevan puutteellinen. Näin ollen perheoikeudellisissa palveluissa ei noudateta sosiaalihuoltolain (1301/2014) veloitetta palvelutarpeen arvioinnista, eikä hyvinvointialueelle välttämättä kerry riittävästi tietoa lapsen elatuksen tilanteesta tai muusta palvelutarpeesta. Sosiaalihuoltolain 4 §:ssä säädetään asiakkaan edusta sekä siitä, että erityisesti lapsen kohdalla on kiinnitettävä huomiota niihin toimenpidevaihtoehtoihin ja ratkaisuihin, jotka edistävät lapsen kasvua ja kehitystä sekä varmistavat turvallisen kehitysympäristön.

Erotilanne, erityisesti silloin kun vanhempien välit ovat riitaisat, eikä yhteistä ymmärrystä esimerkiksi lapsen elatuksesta synny sopimusteitse, muodostaa riskin lapsen myönteiselle kehitykselle ja turvallisille kasvuolosuhteille. Lisäksi lapsen tarvitseman elatuksen sopimatta jättäminen tai maksamatta jättäminen ovat mahdollisuuksia taloudellisen väkivallan käytölle lasta sekä hänestä huolta pitävää vanhempaa kohtaan.

Sosiaalihuollon perhepalveluilla, erityisesti kasvatus- ja perheneuvonnalla, voidaan vahvistaa vanhempien ymmärrystä riitatilanteen vaikutuksista lapsen hyvinvointiin sekä edistää vanhempien kykyä rakentavaan yhteistyövanhemmuuteen.

Onko teillä täydennettävää esityksen nykytilan kuvaukseen tai muuhun tekstiin?

Nykytilan arvioinnissa tulisi nostaa vahvemmin esille elatusapuun liittyvien kysymysten ja toimintamallien kytkeytymistä osaksi laajempaa kysymystä lapsen edun sekä myönteisen kasvun ja kehityksen väkivallattomasta turvaamisesta ja edistää laajempaa tulkintaa asiakkuuden rakentumisesta myös perheoikeudellisissa palveluissa.

Muut kommenttinne koskien esitystä.

-

Stolt Sini
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos